

เรื่อง ประธานวุฒิสภาส่งคำร้องของสมาชิกวุฒิสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของรัฐมนตรีสิบคนสิ้นสุดลงเฉพาะตัว กรณีดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วนและบริษัท หรือไม่

๑. ความเป็นมาและข้อเท็จจริงโดยสรุป

นายวิจิต พูลลาภ สมาชิกวุฒิสภา และคณะ รวมสามสิบสองคน ซึ่งไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา ขอให้สิทธิตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๖ วรรคสอง เข้าชื่อร้องต่อประธานวุฒิสภาเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาและวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีในคณะรัฐมนตรีที่มีนายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี สิ้นสุดลงเฉพาะตัว ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๖ วรรคหนึ่ง (๖) เพราะได้กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๒๐๘ โดยได้ “ดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน” ในขณะที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี คือ

๑) นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เป็นกรรมการบริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด

๒) นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม เป็นกรรมการบริษัท บ้านอาทิตย์ จำกัด บริษัท เอ. โอ. เอ็นเทอร์ไพรส์ จำกัด และบริษัท ริงสิตน้ำผลไม้ จำกัด

๓) นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม เป็นกรรมการบริษัท พี. เอส. ดี. เอ็น จำกัด และบริษัท เคนซิง คอนสตรัคชั่น จำกัด

๔) คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นกรรมการบริษัท พริสมา อินโฟ จำกัด

๕) นายพิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง เป็นกรรมการบริษัท พินัยประสิทธิ์ จำกัด

๖) หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ ห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม เป็นกรรมการบริษัท งามดูพลี จำกัด และบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด

๗) นายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม เป็นกรรมการบริษัท อิมโปเล็คซ์ จำกัด และบริษัท โรแยล โฮลดิ้งส์ จำกัด

๘) นายไชยา สะสมทรัพย์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม เป็นกรรมการบริษัท โมบาย เทล จำกัด และบริษัท สุพีเรีย ออดิโอ จำกัด

๙) นายวัฒนา อิศวเหม รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ ห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย

๑๐) นายรักษ์ ตันติสุนทร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ เป็นหุ้นส่วนห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชานาญ

ประธานวุฒิสภาจึงยื่นคำร้อง ลงวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ ส่งคำร้องของสมาชิกวุฒิสภา จำนวนสามสิบสองคนดังกล่าวมายังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของรัฐมนตรี สิบคนสิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๖ และมาตรา ๒๐๘ ประกอบมาตรา ๒๑๖ วรรคหนึ่ง (๖)

๒. ประเด็นเบื้องต้น

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับเรื่องดังกล่าวไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๖ และ มาตรา ๒๐๘ ประกอบมาตรา ๒๑๖ วรรคหนึ่ง (๖) หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า คำร้องที่สมาชิกวุฒิสภาเข้าชื่อยื่นต่อประธานวุฒิสภา นั้น มีสมาชิกวุฒิสภาลงลายมือชื่อสามสิบสองคน ซึ่งไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกวุฒิสภาทั้งหมด เท่าที่มีอยู่ คำร้องดังกล่าวจึงเป็นไปตามเงื่อนไขของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๖ ประกอบมาตรา ๒๑๖ วรรคหนึ่ง (๖) เมื่อประธานวุฒิสภาส่งคำร้องดังกล่าวมายังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญ จึงมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยเรื่องนี้ได้

อนึ่ง เนื่องจากได้มีพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎรแล้ว เมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ จึงเป็นปัญหาข้อกฎหมายที่ต้องวินิจฉัยในเบื้องต้นว่า ศาลรัฐธรรมนูญยังมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องต่อไป หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า แม้รัฐมนตรีทั้งคณะพ้นจากตำแหน่งแล้วตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๕ วรรคหนึ่ง (๒) ที่บัญญัติว่า “รัฐมนตรีทั้งคณะพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ ... (๒) อายุสภา ผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง หรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร” แต่มาตรา ๒๑๕ วรรคสอง ได้บัญญัติไว้ด้วยว่า “คณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่งต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่ จะเข้ารับหน้าที่ ...” ซึ่งหมายความว่า เพื่อป้องกันมิให้เกิดช่องว่างแห่งการบริหารราชการแผ่นดิน อันเป็นไปตามหลักการที่ว่าประเทศจะว่างผู้บริหารไม่ได้ ด้วยเหตุนี้ในขณะที่คณะรัฐมนตรีชุดใหม่ยังไม่ได้ตั้งหรือยังไม่ได้เข้ารับหน้าที่ รัฐธรรมนูญจึงบัญญัติให้คณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่งตามมาตรา ๒๑๕ วรรคหนึ่ง แล้ว ต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไป ซึ่งหมายความว่า คณะรัฐมนตรีที่อยู่ในสถานภาพดังกล่าว ย่อมมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับคณะรัฐมนตรีที่อยู่ในตำแหน่งในสถานภาพปกติ ดังนั้น ศาลรัฐธรรมนูญ จึงยังมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องนี้ต่อไปได้

๓. ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นตามคำร้องมีว่า ความเป็นรัฐมนตรีของรัฐมนตรีทั้งสิบคนจะสิ้นสุดลงเฉพาะตัวเพราะกระทำการ อันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ โดยดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทในขณะที่เป็นรัฐมนตรี หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่าเพื่อประโยชน์ของการวินิจฉัยประเด็นนี้ จำเป็นต้องกำหนดหลักเกณฑ์ทั่วไป ที่จะนำมาใช้ในการพิจารณาวินิจฉัยก่อน ประกอบด้วย

๑) หลักเกณฑ์ว่าด้วยข้อสันนิษฐานเห็นว่า ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๑๕ ห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทเมื่อได้จดทะเบียนตามบทบัญญัติแห่งลักษณะ ๒๒ แล้ว ก็มีสถานะเป็นนิติบุคคล ต่างหากจากผู้เป็นหุ้นส่วน หรือผู้ถือหุ้นทั้งหลาย คำขอจดทะเบียนจำต้องประกอบด้วยข้อความหลายประการ รวมตลอดถึงชื่อของผู้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้เป็นกรรมการทุกคนด้วย จึงอาจถือได้ว่าการมีชื่ออยู่ในทะเบียนของทางราชการก็เป็นข้อสันนิษฐานประการหนึ่งว่า ผู้มีชื่อในทะเบียนดังกล่าวเป็นหุ้นส่วนหรือกรรมการตามที่ได้จดทะเบียนไว้ ในทะเบียน อย่างไรก็ตาม ข้อสันนิษฐานหาได้เป็นที่สิ้นสุดหรือเด็ดขาดอย่างไรไม่ เพราะข้อความที่ปรากฏในทะเบียนเป็นเพียงข้อความที่ห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทนั้นเองเป็นผู้นำมาจดทะเบียนไว้กับนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท ฉะนั้น ข้อความดังกล่าวจึงตรงตามที่ผู้นำมาจดทะเบียนแจ้งไว้ในขณะจดทะเบียนเท่านั้น แต่ความจริงเป็นอย่างไรมานายทะเบียนไม่อาจรู้ได้ และไม่อาจรับผิดชอบในความถูกต้องได้ เพราะข้อเท็จจริงอาจเปลี่ยนแปลงได้ในภายหลังโดยไม่ได้มีการจดทะเบียนแก้ไขทะเบียนให้ถูกต้อง ดังนั้น ข้อสันนิษฐานดังกล่าวมาจึงย่อมถูกหักล้างได้ด้วยหลักฐานที่แสดงว่าข้อเท็จจริงไม่เป็นเช่นเดียวกับข้อความที่ปรากฏในทะเบียน

๒) หลักเกณฑ์ว่าด้วยการนำหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องมาพิจารณาประกอบเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ บัญญัติห้ามมิให้รัฐมนตรีดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท แต่รัฐธรรมนูญไม่มีบทบัญญัติเฉพาะเกี่ยวกับการเข้าดำรงตำแหน่งหรือพ้นจากตำแหน่งในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท เมื่อการจัดตั้งห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทเป็นเรื่องที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ การดำรงตำแหน่งหรือการพ้นจากตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทย่อมต้องขึ้นอยู่กับบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ด้วยเหตุนี้การจะวินิจฉัยว่ารัฐมนตรีคนใดดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทใด หรือได้พ้นจากตำแหน่งดังกล่าวแล้วหรือไม่ อย่างไร จึงต้องวินิจฉัยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะ ๒๒ ว่าด้วยหุ้นส่วนและบริษัท เท่านั้น

๓) หลักเกณฑ์ว่าด้วยการพ้นจากตำแหน่งในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๔๒ บัญญัติว่า ความเกี่ยวพันระหว่างหุ้นส่วนผู้จัดการกับผู้เป็นหุ้นส่วนอื่น ให้บังคับด้วยบทบัญญัติว่าด้วยตัวแทน มาตรา ๑๑๖๗ บัญญัติว่า ความเกี่ยวพันกันในระหว่างกรรมการและบริษัท และบุคคลภายนอก ให้บังคับตามบทบัญญัติว่าด้วยตัวแทน มาตรา ๘๒๖ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า สัญญาตัวแทนย่อมระงับสิ้นไปด้วยตัวการถอนตัวแทน หรือตัวแทนบอกเลิกเป็นตัวแทน มาตรา ๘๒๗ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า ตัวการจะถอนตัวแทน และตัวแทนจะบอกเลิกเป็นตัวแทนในเวลาใดก็ได้ทุกเมื่อ มาตรา ๓๘๖ บัญญัติว่า ถ้าคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งมีสิทธิเลิกสัญญาโดยข้อสัญญา หรือโดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย การเลิกสัญญาย่อมทำได้ด้วยการแสดงเจตนาแก่อีกฝ่ายหนึ่ง และเมื่อแสดงเจตนาแล้วไม่อาจถอนได้ เห็นได้จากบทบัญญัติดังกล่าวรวมถึงบทบัญญัติอื่นที่เกี่ยวข้องการลาออกจากตำแหน่งในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทนั้น สามารถกระทำได้ตลอดเวลา โดยผู้ประสงค์จะลาออกต้องแสดงเจตนาต่อผู้มีอำนาจของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท โดยอาจทำเป็นหนังสือหรือลาออกด้วยวาจาก็ได้ และกฎหมายไม่ได้บัญญัติให้ผู้ประสงค์จะลาออกต้องนำความไปจดทะเบียนต่อนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทเพื่อถอนชื่อตัวเองออกจากทะเบียน ในกรณีของห้างหุ้นส่วนต้องเป็นความตกลงของผู้เป็นหุ้นส่วนทุกคน แล้วจึงนำความไปจดทะเบียนต่อนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท ส่วนกรณีบริษัทเป็นหน้าที่ของกรรมการผู้มีอำนาจของบริษัทเป็นผู้ดำเนินการจดทะเบียนต่อนายทะเบียน

๔) หลักเกณฑ์ว่าด้วยการดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่ไม่ได้ประกอบธุรกิจหรือดำเนินกิจการใด ๆ เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ มีเจตนารมณ์ที่จะป้องกันมิให้มีการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนรวมกับประโยชน์ของส่วนบุคคล โดยปิดกั้นมิให้รัฐมนตรีอาศัยอำนาจในตำแหน่งหน้าที่ไปแสวงหาผลประโยชน์ให้กับตน หรือเพื่อเอื้ออำนวยประโยชน์ให้แก่ห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่ตนมีส่วนได้เสีย หรือที่ตนดำรงตำแหน่งอยู่ อีกทั้งเพื่อให้รัฐมนตรีได้อุทิศเวลาและทุ่มเทกำลังให้การบริหารราชการแผ่นดิน อันเป็นภารกิจสำคัญที่รัฐธรรมนูญมอบหมายอย่างเต็มที่ ดังนั้น ห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่เกี่ยวข้องในกรณีนี้ จึงต้องเป็นนิติบุคคลที่ประกอบการหรือมีการดำเนินการอยู่ตามปกติอันอาจนำไปสู่การขัดกันของผลประโยชน์ หรือทำให้รัฐมนตรีต้องแบ่งเวลาจากการบริหารราชการแผ่นดินมาให้ มิใช่นิติบุคคลที่เลิกกิจการหรือไม่ได้ประกอบกิจการใด ๆ แล้ว

โดยอาศัยหลักเกณฑ์ดังกล่าว ศาลรัฐธรรมนูญจึงพิจารณากรณีของผู้ถูกร้องทั้งสิบคนเป็นราย ๆ ว่า แต่ละคนได้กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ และความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว ตามมาตรา ๒๑๖ วรรคหนึ่ง (๖) หรือไม่ ดังนี้

๑. กรณีนายสุรินทร์ ทิศสุวรรณ เชื่อว่า บริษัท ศิรินครการท่องเที่ยว จำกัด มิได้ประกอบธุรกิจหรือดำเนินกิจการใด ๆ ไม่อยู่ในวิสัยที่ผู้ถูกร้องจะอาศัยเป็นเหตุเพื่อกระทำการอันต้องห้ามที่ขัดต่อเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ ได้

๒. กรณีนายอาทิตย์ อุไรรัตน์ จากพยานหลักฐานรับฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องได้แสดงเจตนาขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท บ้านอาทิตย์ จำกัด บริษัท เอ. โอ. เอ็น เทอร์ไพรส์ จำกัด และบริษัท รังสิตน้ำผลไม้ จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๔๒ ก่อนเข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ ในวันเดียวกัน จึงเชื่อว่าผู้ถูกร้องมิได้กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ สำหรับบริษัท รังสิตน้ำผลไม้ จำกัด นั้น เชื่อว่าเป็นเพียงการริเริ่มเตรียมการ แต่ยังไม่ได้นำดำเนินการ จึงไม่อยู่ในวิสัยที่ผู้ถูกร้องจะอาศัยเป็นเหตุเพื่อกระทำการอันต้องห้ามที่ขัดต่อเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ ได้

๓. กรณีนายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ จากพยานหลักฐาน เชื่อว่า ผู้ถูกร้องได้ขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัทของบริษัท พี. เอส. ดี. เอ็น จำกัด และบริษัท เคนซิง คอนสตรัคชั่น จำกัด แล้วจริง โดยมีผลตั้งแต่วันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๓๓ ทั้งนี้ เป็นการขอลาออกก่อนเข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ในวันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๔๑ จึงเชื่อว่าผู้ถูกร้องมิได้กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘

๔. กรณีคุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ จากพยานหลักฐานรับฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องได้แสดงเจตนาขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท พิธสมา อินโฟ จำกัด ประมาณปี ๒๕๓๙ ประกอบกับที่ประชุมผู้ถือหุ้นเมื่อวันที่ ๑๔ กันยายน ๒๕๓๙ มีมติให้เลิกบริษัท และได้มีการจดทะเบียนเลิกบริษัทแล้ว โดยมีมติพิเศษซึ่งมีผลตั้งแต่วันที่ ๑๔ กันยายน ๒๕๓๙ ก่อนผู้ถูกร้องเข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ในวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ จึงเชื่อว่าผู้ถูกร้องมิได้กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘

๕. กรณีนายพิเชษฐ พันธุ์ชาติกุล จากพยานหลักฐานรับฟังข้อเท็จจริงได้ว่า บริษัท พันธุ์ประสิทธิ์ จำกัด ไม่มีอาคารสำนักงานที่จะติดต่อกับทางการ ไม่มีทรัพย์สิน ไม่มีพนักงาน หรือกรรมการบริหารงาน ผลการตรวจสอบของกรมสรรพากรไม่พบแบบแสดงรายการภาษีเงินได้นิติบุคคล เชื่อว่าบริษัทไม่ได้ประกอบธุรกิจหรือดำเนินกิจการใด ๆ จึงไม่อยู่ในวิสัยที่ผู้ถูกร้องจะอาศัยเป็นเหตุเพื่อกระทำการอันต้องห้ามที่ขัดต่อเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนุญ มาตรา ๒๐๘ ได้

๖. กรณีหม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร จากพยานหลักฐานรับฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องขอลาออกจากการเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการห้างหุ้นส่วนจำกัด สวนพะยอม โดยความยินยอมของผู้เป็นหุ้นส่วนครบทุกคน เมื่อวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ และบริษัท งามดุฬี จำกัด ผู้ถูกร้องได้แสดงเจตนาขอลาออกจากการเป็นกรรมการต่อกรรมการผู้จัดการ เมื่อต้นปี ๒๕๓๘ ส่วนกรณีบริษัท พันธุ์ทิพย์ พาร์ค จำกัด เชื่อว่า ผู้ถูกร้องไม่ทราบเรื่องที่บริษัทแต่งตั้งผู้ถูกร้องกลับเข้าเป็นกรรมการอีก ภายหลังจากหมดวาระการดำรงตำแหน่งในปี ๒๕๓๗ เพราะเป็นการกระทำของบริษัทแต่ฝ่ายเดียว พิจารณาแล้วทั้งสามกรณีเชื่อว่าผู้ถูกร้องมิได้กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนุญ มาตรา ๒๐๘

๗. กรณีนายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์ จากพยานหลักฐานเชื่อว่า ผู้ถูกร้องได้ขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท อิมโพลีคส์ จำกัด และบริษัท โรแยล โฮลดีนส์ จำกัด แล้ว ทั้งนี้ โดยมีผลนับแต่การแสดงเจตนาบอกเลิกการเป็นตัวแทน คือ ตั้งแต่วันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๔๐ สำหรับบริษัท อิมโพลีคส์ จำกัด และตั้งแต่วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๐ สำหรับบริษัท โรแยล โฮลดีนส์ จำกัด ซึ่งเป็นการขอลาออกก่อนเข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม ในวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ ดังนั้นจึงเชื่อว่าผู้ถูกร้องมิได้กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนุญ มาตรา ๒๐๘

๘. กรณีนายไชยา สะสมทรัพย์ ผู้ถูกร้องได้ยื่นหนังสือขอลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท โมบาย เทล จำกัด และบริษัท สุพีเรีย ออดิโอ จำกัด พร้อมทั้งยื่นรายงานการประชุมที่เกี่ยวข้องและนำพยานบุคคลซึ่งดำรงตำแหน่งกรรมการผู้จัดการบริษัทคนหนึ่ง และประธานกรรมการบริษัทอีกคนหนึ่ง มาเบิกความต่อศาลเพื่อรับรองเอกสารของผู้ถูกร้อง ถือเป็นการแสดงเจตนาบอกเลิกเป็นตัวแทนตามหลักกฎหมายว่าด้วยตัวแทนสมบูรณ์แล้ว แม้มิได้จดทะเบียนแก้ไข ก็ถือว่าเป็นข้อเท็จจริงที่หักล้างข้อมูลทางทะเบียนได้ การขอลาออกย่อมมีผลนับแต่การแสดงเจตนาบอกเลิกการเป็นตัวแทน คือตั้งแต่วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๓๘ สำหรับบริษัท โมบาย เทล จำกัด และตั้งแต่วันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๔๒ สำหรับบริษัท สุพีเรีย ออดิโอ จำกัด ทั้งนี้ เป็นการขอลาออกก่อนเข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม ในวันที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๔๒ จึงเชื่อว่าผู้ถูกร้องมิได้กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนุญ มาตรา ๒๐๘

๙. กรณีนายวัฒนา อัครเวม จากพยานหลักฐานรับฟังข้อเท็จจริงได้ว่า ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งหุ้นส่วนผู้จัดการห้างหุ้นส่วนจำกัด พลังงานไทย ตั้งแต่วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๙ ก่อนเข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย ในวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ จึงเชื่อว่าผู้ถูกร้องมิได้กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนุญ มาตรา ๒๐๘

๑๐. กรณีนายรัชต์ ต้นติสุนทร ปรากฏว่า นายจรัสศักดิ์ ลิ่มทรงพรต หุ้นส่วนผู้จัดการของหุ้นส่วนห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชานาญ ได้ถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๒๙ มีผลทำให้ห้างฯ ต้องเลิกไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๕๕ ประกอบมาตรา ๑๐๘๐ อย่างไรก็ตาม

ต่อมานางบุญชู ลิ้มทรงพรต ผู้ชำระบัญชีของห้างฯ ได้ยื่นคำขอจดทะเบียนเลิกห้างฯ ในวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ และนายทะเบียนได้รับจดทะเบียนเลิกในวันเดียวกัน โดยมีผลบังคับตั้งแต่วันที่ ๑ กันยายน ๒๕๔๓ ก่อนที่ผู้ถูกร้องจะเข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ ในวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๔๓ ถือว่าผู้ถูกร้องมิได้กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘

กรณีที่ห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชำนานู มีวัตถุประสงค์ในการค้าออวูรปิ่น กระสุนปิ่นฯ แต่ไม่ได้รับอนุญาตจากทางราชการให้ประกอบการค้าออวูรปิ่นและกระสุนปิ่น จึงเชื่อว่าห้างฯ ไม่ได้ดำเนินธุรกิจใด ๆ มาแต่แรก ย่อมไม่อยู่ในวิสัยที่ผู้ถูกร้องจะอาศัยเป็นเหตุเพื่อกระทำการอันต้องห้ามที่ขัดต่อเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ ได้

อนึ่ง การที่ผู้ถูกร้องเป็นเพียงหุ้นส่วนของห้างหุ้นส่วนจำกัด ปิ่นชำนานู ไม่มีอำนาจบริหารหรือจัดการห้างฯ แต่อย่างใด เป็นกรณีที่ไม่เข้าข่ายการพิจารณาว่าเป็นผู้ดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วนตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ จึงถือว่าผู้ถูกร้องไม่อยู่ในฐานะที่จะกระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ ได้

๔. ผลคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า ผู้ถูกร้องทั้งสิบคน คือ (๑) นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ (๒) นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม (๓) นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม (๔) คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (๕) นายพิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง (๖) หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ (๗) นายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม (๘) นายไชยา สะสมทรัพย์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม (๙) นายวัฒนา อิศวเหม รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย (๑๐) นายรักษ์ ตันติสุนทร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ มิได้กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๐๘ ในส่วนที่บัญญัติห้ามมิให้รัฐมนตรีดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วนและบริษัท และความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องทั้งสิบคนดังกล่าวไม่สิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๖ วรรคหนึ่ง (๖)

องค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ นายประเสริฐ นาสกุล นายกระมล ทองธรรมชาติ นายจุมพล ณ สงขลา พลโท จุล อติเรก นายปรีชา เฉลิมวณิชย์ นายผัน จันทรปาน นายมงคล สระฐาน นายสุจิต บุญบงการ นายสุจินดา ยงสุนทร นายสุวิทย์ ธีรพงษ์ นายอนันต์ เกตุวงศ์ นายอมร รักษาสัตย์ นายอิสสระ นิตินันท์ประภาศ และนายอุระ หวังอ้อมกลาง

หมายเหตุ ประกาศราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่ม ๑๑๘ ตอนที่ ๑๑๕ ก วันที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๔๔

ย่อโดย นายสาโรช โชติพันธุ์
กลุ่มงานคดี ๔